

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

תוכן

- א. בזווי דבעל ומעשר דבעל שליחותיה דבעל קא עבדה.....2
- ב. מעשר שני בלא חומש ... בזווי דידה ומעשר דידה איש אמר רחמנא ולא אשה....2
- ג. מעשר ממון הקדש הוא.....3
- ד. ולא קני ליה בעל.....4
- ה. יוצא בשן ועין וראשי אברים שאינן חוזרים.....5
- ו. שן דחלב.....5
- ז. מום שבגלוי ואינן חוזרים אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרים.....5
- ח. תלש בזקנו ודילדל בו עצם עבד יוצא בהם לחירות ... הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור אין עבד יוצא בה לחירות.....6
- ט. בכולם עבד יוצא בהם לחירות וצריך גט שחרור.....6
- י. הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשה עבד יוצא בהן לחירות נגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות.....8
- יא. תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו משלם נזק שלם ... סום שצנף וחמור שנער ושברו כלים בתוך הבית משלמים חצי נזק.....8
- יב. המבעית את חברו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים כיצד תקע באזנו וחרשו פטור אחזהו ותקע באזנו וחרשו חייב.....9
- יג. הכהו על עינו וכהתה על שינו ונדדה אם יכול להשתמש בהן עכשיו אין עבד יוצא בהן לחירות ואם לאו עבד יוצא בהן לחירות.....9
- יד. הרי שהיתה עינו כהויה וסמאה שינו נדודה והפילה אם יכול להשתמש בהן כבר עבד יוצא בהן לחירות ואם לאו אין עבד יוצא בהן לחירות.....10
- טו. הרי שהיה רבו רופא ואמר לו לכחול לו עינו וסמאה ... שיחק באדון ויצא לחירות ... שהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עובר שבמעה פטור ... עד שיכוין לשחתה.....10
- טז. הרי שהיתה עינו סמויה וחטטה עבד יוצא בהן לחירות מ"ט מחוסר אבר הוא.....11
- יז. תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות יכול יבשה גפה נקטעה רגלה נחטטה עינה ת"ל מן העוף ולא כל העוף.....11

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

דף כד.

א. בזווי דבעל ומעשר דבעל שליחותיה דבעל קא עבדה

למרות שיבואר להלן שאשה הפודה מעשר שני (מע"ש וכן להלן) פטורה מחומש, מכל מקום אשה הפודה פירות מעשר שני של בעלה במעותיו של הבעל¹, חייבת בחומש, שהרי בשליחתו היא פודה, וכן כל אשה שפודה מע"ש של איש במעותיו, בשליחותו, חייבת בחומש.

ב. מעשר שני בלא חומש ... בזווי דידה ומעשר דידה איש

אמר רחמנא ולא אשה

אשה² פנויה³ או אלמנה או גרושה שפדת מעשר שני שלה לעצמה, במעות שלה, אינה מוסיפה חומש, אלא פודה ללא חומש. מפי השמועה למדו (ויקרא כז פסוק לא) איש ממעשרו ולא⁴ אשה⁵, ואפי' מינתה לאיש בשליחות שיפדה עבורה, כיון שהפירות שלה פטורין מחומש.

אשה נשואה שפודת פירות שלה במעותיה, וכגון שנתן לה הבעל מתנה, גם היא⁶ אין מוסיפה חומש, וי"א⁷ שלא פטרה תורה אלא בפירות שלה, ומעות של בעלה, או פירות של בעלה ומעות שלה. אבל אם הפירות שלה והמעות שלה חייבת בחומש⁸. **והעיקר בדעה ראשונה⁹.**

¹ דרך אמונה הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ה ס"ק ח

² רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ה הלכה ב

³ עיין תוס' בסוגיין

⁴ ומ"מ לא מיעטוה אלא מחומש אבל לא מיעטו שאין יכולה כלל לפדות מע"ש שלה דמרבין לה בתו"כ מקרא, כמבואר בתוס' כאן.

⁵ וטומטום ואנדרונינוס במנ"ח תעג מסתפק אם מוסיפין חומש וכן עבד יש להסתפק אם דינו כאשה לענין זה אבל הרש ושוטה אין יכולין לחלל כלל

⁶ כ"ד הרמב"ם שם וכ"ד ר"ת בתוס' קדושין כאן ורשב"א וריטב"א ומאירי ותוס' ר"י הזקן ושיטה לא נודע למי שם והביאו כן בשם גי' ר"ח ועי' בעה"ש שפסק כן.

⁷ רש"י ותוס' ר"ד ורמב"ן שם ע"ש אף שנחלקו בפ"י הסוגיא אבל לדינא עולה כן.

⁸ דלא ממעטינן אלא כשהיא פודה בממונה מעשר של בעלה או מממון בעלה מעשר שלה דהו"ל כפודה מע"ש של חברו שאין מוסיף חומש אבל כששניהן שלה מוסיפה חומש

⁹ שכ"כ בערוה"ש

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

ואם פודה ממעות נכסי מלוג שלה, פירות של הבעל, או להיפך שפודה פירות נכסי מילוג, במעות שלה, או ששניהן מנכסי מלוג שלה, יש דעות בזה בראשונים¹⁰.

ג. מעשר ממזון הקדש הוא

מעשר שני¹¹ ממזון גבוה הוא¹², שנאמר (שם פסוק ל) לה' הוא קדש לה'¹³, לפיכך אף על גב שמותר לתתו במתנה¹⁴ ואין בזה בזיון, אינו נקנה במתנה, אלא אם כן נתן לו הטבל והמקבל מפריש המעשר. אולם זכות האכילה שייך לו, ואסור לשום אחד ליטלו ממנו, שזה שלו לענין אכילה, ולכן מוסיף עליו חומש כשפודהו שנחשב בעליו, וכן מורישו לבניו¹⁵ וזכות האכילה דוקא לבניו.

ואם נתנו במתנה למרות שאינו שלו להקנותו במתנה ונשאר ברשות הראשון, אך השני יכול לאכלו, כיון שנתן לו הראשון רשות, אבל אם פודהו, השני אינו מוסיף חומש שהמע"ש נשאר של הראשון. וי"א¹⁶ דחוץ לירושלים אסור ליתנו במתנה ולא הותר אלא בירושלים.

ואפי' מע"ש שאין הבעלים יכולים לאכלו¹⁷ אסור ליטלו ממנו, שיש לבעלים טובת הנאה ויכול להאכילם למי שירצה.

¹⁰ עי' רמב"ן ורשב"א ושאר ראשונים בסוגייתינו ועי' בעה"ש שפסק שאם הכניסה לו הפירות בטבלן מוסיף חומש

¹¹ רמב"ם שם פרק ג הלכה יז

¹² ואין נ"מ בין פירות מע"ש לבין מעות מע"ש או לקוח בכסף מע"ש וכן החומש שמוסיף כשפודה ממזון גבוה הוא. מנ"ח מצוה תע"ג כדמוכח לקמן פ"ז הי"ט וכן מבואר בר"י קורקום דלא כצל"ח בפסחים ז' א' שנסתפק בזה. גור ארי' יהודא סי' י"ג.

¹³ ודרשי' להלן נג: הוא בהויתו יהא לה'.

¹⁴ ר"י קורקום ואו"ש וכן מוכח בירו' ריש מע"ש דקבעי לאוקמי מתני' כר"מ ואפ"ה תנן נותנין מתנה ובה מיושב מה שנתקשה בזה בתוס' אנשי שם ריש מע"ש ובמשנה ראשונה ועי' בשנו"א פ"ד דמע"ש סוף מ"ג ולכא"ל לא אמרו אלא שמותר ליתן אבל לא שנקנה וי"ל.

¹⁵ כתי' שני של הראב"ד בתו"כ בחקתי פ"ה הי"ו וכ"כ הר"ש משנין שם.

¹⁶ ר"י בן מ"צ ריש מע"ש.

¹⁷ שער הציונים פ"ב דביכורים

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

י"א¹⁸ שמכיון שיש לו זכות אכילה, נחשב לָכֶם¹⁹, לענין שעיסה של מע"ש חייבת בחלה, וכן יוצאין ידי מצוה²⁰ בפסח במע"ש, וידי אתרוג בסוכות²¹ במע"ש. ויש חולקין²² בכל אלו.

ומכיון שהוא ממון גבוה אין מקדשין בו את האשה, ואם קידשה בו אינה מקודשת בין בשוגג בין במזיד²³, ואין מוכרין אותו ואפי' על דעת שהלוקח יעלהו לירושלים ויאכלהו שם כדינו אפ"ה אסור²⁴, ובזיון הוא למכרו²⁵, ואפי' במע"ש דרבנן ואפי' לקנות בהן ס"ת²⁶, ואין המכירה חלה. ואין ממשכנין אותו²⁷, ואין מחליפין אותו²⁸. ויש ראשונים²⁹ שפסקו שמע"ש ממון הדיוט הוא, ואפשר לקדש בו אשה וליתנו במתנה.

מה שהתבאר שאין למוכרו, כ"ז דוקא במוכרו שיסאר המע"ש בקדושתו³⁰, אבל אם מוכרו שיתחלל הקדושה על המעות שיקבל³¹, מותר למוכרו חוץ לירושלים. וי"א³² שמ"מ גם בזה אם יש לו חולין למכור, לא ימכור מע"ש.

ד. ולא קני ליה בעל

אשה שהכניסה³³ לבעלה מעשר שני, הואיל והוא ממון גבוה כמו שבארנו, לא קנה בעל³⁴.

¹⁸ דעת הרמב"ם בפ"ו מביכורים ה"ד

¹⁹ וכן מערבין במעשר שני בירושלים כמש"כ רבנו בפ"א מעירובין ה"ו וכן בהמת מע"ש בירושלים חייבת בבכורה כמש"כ רבנו בפ"ה מבכורות ה"ט וכ"ז מטעם הנ"ל

²⁰ בפ"ו מחמין ה"ח

²¹ בפ"ה מלולב ה"ב

²² ע"י בפ"י רבנו יונתן סוכה ל"ד ב'

²³ כ"פ רבנו בפ"ה מאישות ה"ד.

²⁴ ר"ש ורא"ש ור"י בן מ"צ וע"י בתוס' חדשים.

²⁵ מפני שכתוב קדושה במע"ש וזה בזיון המע"ש למכרו. ירו' ואף דק"ל כר"מ מ"מ צריך טעם זה דאל"כ לא הו' איסור בדבר אלא שלא חל המכירה וכ"נ בירו', וע"י בתוס' ר"י מפריש ע"ז ס"ב ב' שב' דהא דאין מוכרין ואין ממשכנין אינו אלא מדרבנן משום זלוול אך אפשר שהוא מיירי רק לפי ר' יהודה דמזמן הדיוט הוא וצ"ע. דרך אמונה בציון ההלכה שם קצה

²⁶ הילכתא גבירתא ומש"כ ואפי' לקנות ס"ת הוא ממלא"ש פ"ג דביכורים מ"ב

²⁷ בין מדעתו ובין בע"כ ובין בשעת הלואתו ובין שלא בשעת הלואתו והטעם מפני שכתוב במע"ש ברכה ואין זו ברכה שיעצרך לתתו למשכון. דרך אמונה שם קנב

²⁸ דהוי ג"כ כמכירה וג"ז דוקא באופן שיסאר המע"ש בקדושתו אבל אם רוצה שיתחלל על המין השני [להסוברים דאפשר לחלל פירות על פירות] מותר. משנה ראשונה

²⁹ רשב"א ב"ק ס"ז א' וכ"נ בתוס' רי"ד שם.

³⁰ כ"כ הר"ש והרא"ש והרע"ב פ"ד ממע"ש מ"ו והוא פשוט שאין מוכר כאן את המע"ש.

³¹ וסתם מכירה הוא שיתחלל עד שיאמר בפירוש שאין רוצה שיתחלל. כמבואר בתוס' קדושין ג"ו א' ד"ה אבל כמש"כ בחזו"א פרה סי' ב' סק"י

³² תוספתא ב"מ פ"ג ה"ה לפי המנ"א שם

³³ רמב"ם שם פרק ה הלכה יא

³⁴ ע"י חידושי רשב"א כאן ושאר ראשונים.

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

ואין לבעל זכות לאכלו, ולא למכרו, ליקח בו קרקע לאכול פירות, כיון שהוא ממון גבוה הרי זה כאינו שלה.

והואיל והוא ממון גבוה, אם פדהו אינו מוסיף חומש³⁵. וכ"ש אם היא פדתה בממון של הבעל, שאין מוספת חומש, וכן אם פדתה בממון נכסי מלוג שלה, שנחשב ממון של הבעל, כיון שאוכל פירות.

ה. יוצא בשן ועין וראשי אברים שאינן חוזרים

עבד כנעני קונה עצמו בראשי אברים³⁶, כיצד, עבד שמל וטבל לשם עבדות וסימא אדונו עינו והפיל את שינו הרי זה יוצא לחירות, שכן כתוב בפירוש בפסוק (שמות כא פסוק כו כז) וְכִי יִכּוּ אִישׁ אֶת עֵין עֶבְדוֹ אוֹ אֶת עֵין אִמּוֹתָיו וְשִׁחַתָּהּ לְחַפְּשֵׁי יִשְׁלַחְנֹה תַחַת עֵינוֹ, וְאִם שָׁן עֶבְדוֹ אוֹ שָׁן אִמּוֹתָיו יִפִּיל לְחַפְּשֵׁי יִשְׁלַחְנֹה תַחַת שָׁנוֹ וּדְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ³⁷ שִׁיוּצֵא לְחֵירוֹת בְּרֵאשֵׁי אַבְרִים שְׂאִינָן חוֹזְרִין וּמוֹמִין שְׁבַגְלוֹי.

לפיכך אמרו אם חסרו אצבעות ידיו או רגליו או ראשי אזניו או ראש החוטם או ראש הגויה או ראש הדדים שבאשה יוצא בהן לחירות, אבל עדיין לא נעשה בן חורין גמור כדלהלן.

דף כד:

ו. שן דחלב

הפיל³⁸ שינו של עבד קטן שעתידי להחליפה, אינו יוצא לחירות.

ז. מום שבגלוי ואינן חוזרים אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרים

³⁵ ואף שנתנת לו רשות לאכלו מ"מ אינו שלו ואין מוסיף חומש.

³⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד רסז כז

³⁷ קידושין כד: כי יכה איש עבדו כלל, שן ועין פרט, לחפשי ישלחנו חזר וכלל, הרי כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש ראשי אברים שאינם חוזרים ומום שבגלוי, אף כל ראשי אברים שאינן חוזרין ומומין שבגלוי יוצא לחירות

³⁸ שו"ע ונו"כ שם לב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

דוקא³⁹ באלו ראשי אברים שזכרנו יוצא לחירות, שהם בגלוי, דומיא דשן ועין, אבל אם חתך ראש לשונו, אינו יוצא לחירות שאינו בגלוי⁴⁰.

ח. תלש בזקנו ודילדל בו עצם עבד יוצא בהם לחירות... הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור אין עבד יוצא בה לחירות

תלש בזקנו⁴¹ ודלדל בו עצם מהלחי, אף על גב שלא בטלו ממלאכתו, מכל מקום כיון שמום שבגלוי הוא ואינו חוזר, שהרי הוא סופו ליבש וליפול מרבינן שהוא כמו שאר כ"ד שאר ראשי אברים, ויוצא בו לחירות כמו בכ"ד ראשי אברים.

הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור לתשמישתה אינו יוצא לחירות שלא שחתה, דדומיא דעין בעינן שחת שאין סופו לחזור להיות רואה.

ט. נכולם עבד יוצא בהם לחירות וצריך גט שחרור

ומה שאמרו אם חסרו אצבעות ידיו או רגליו או ראשי אזניו או ראש החוטם או ראש הגויה או ראש הדדים שבאשה יוצא בהן לחירות, אבל עדיין לא נעשה בן חורין גמור להיות מותר בישראלית, דאין לחפשי חירות ממש להיות בישראל, אלא לשון חפשי מעבודה עד שיתן לו רבו גט שיחרור⁴², שגט גומר בו להתירו כמו באשה.

³⁹ שו"ע ונו"כ שם

⁴⁰ ט"ז שם יג, ש"ך מה, ועיין בספר תפארת למשה שכ' דדוקא אם הוא אלם ואינו יכול לדבר בלא"ה אז אינו יוצא בחתיכת לשונו אבל אם היה יכול לדבר קודם לכן וע"י חיתוך לשונו אינו יכול הוי מום שבגלוי ושוב פקפק בזה ע"ש. פ"ת שם ה

⁴¹ שו"ע ונו"כ שם ל, לא

⁴² עיין בית הילל וז"ל וכתב ב"י (עמוד קנ ד"ה ומ"ש רבינו) הטעם שפסק כרבי עקיבא דאמר (קידושין כד, ב) צריך גט שחרור, עכ"ל. וקשה שבגמ' משמע שלא נפשטה האיבעיא, לכן פסק הרמב"ם (חובל ומזיק ד, יא) והביאו בשו"ע בסעיף ל"ט, הפיל שן עבדו וסימא עינו יוצא בשיניו ואינו נותן לו דמי עינו, ואם תפס אין מוציאין מידו, ואם כתב לו גט בין הפיל שינו לסימא עינו, צריך ליתן לו דמי עינו, עכ"ל. אם כן בסעיף זה שכתב צריך גט שחרור היינו כרבי עקיבא סותר מה שכתב אחר כך בסעיף ל"ט שאינו נותן לו דמי עינו, וצ"ע. ועיין ראשון לציון שכתב גם והיא סברת רע"ק וק"ל הלכה כרע"ק מחברו ואף על גב דאיכא מכריע כתב הר"ף דבברייתא לא סמכינן אמכריע (עיין באור הגר"א אמרינן בפ"ג דשבת מ' א' ועתוס' שם ד"ה דלמא וברשב"א שם ובתוס' דמנחות ל"א ב' דדוקא במתני' הלכה כמכריע ולא בברייתא. הרי"ף ושי"פ ועתוס' שם א' ד"ה תנא כו' וכ"ה בירושלמי שם הביאו הרשב"א שם וערא"ש) ועוד מדאשכחן דקאמר הש"ס התם בגיטין דף מ"ג כד בעי מעוכב

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

לפיכך כופין את רבו שיתן לו גט שיחרור, כדי שלא יכשלו בו להשיאו
ישראלית כשיראו אותו שיצא לחפשי.

וכבר התבאר במסכת גיטין דף מב. שעבד שיצא⁴³ לחירות מתחת יד רבו, אלא שעדיין
צריך גט שיחרור להתירו בבת חורין, והגט שיחרור לא הגיע עדיין לידו, וחבלו בו
אחרים פטורים, שהעבד אינו יכול להוציא מהם לעצמו כיון שעדיין לא נגמר שיחרורו,
והאדון אינו יכול להוציא מהם כיון שאין לו בו עוד שום קנין⁴⁴, ויש אומרים⁴⁵ שכותבין
הרשאה זה לזה וגובין אותו⁴⁶.

הפיל שן עבדו⁴⁷ ונתן לו גט שיחרור, ואחר כך סימא עינו או איפכא, חייב לתת לו דמי
עינו או שינו שהרי כבר שיחררו, אבל אם הפיל שינו ולא נתן לו גט שיחרור ואחר כך
סימא עינו או איפכא, אינו צריך ליתן לו דמי האבר שחסרו באחרונה. ואם תפש העבד
אין מוציאין מידו, משום שספר הוא בגמרא אם עבד היוצא בראשי אברים ועדיין אין

גט שיחרור בו קא מפשיט ליה מההיא דנותן ליה דמי שנו ודחי לה דילמא ההיא כמ"ד לא בעי גט שיחרור
משמע דלא מסיק הש"ס בדעתיה להלכה אלא דבעינן גט שיחרור וכיון שכן סובר הש"ס הכי קי"ל להלכתא.
ועיין בביאור הגר"א שכתב דהלכה כר"ע מחבירו דר"ט חבירו היה כמ"ש בפ' הכותב (פ"ד ב') במסקנא ואין
הלכה כהמכריעין דלא אמרו הלכה כמכריע אלא במתני' כמ"ש בפ"ג דשבת. הרי"ף וכ"כ הרא"ש ור"נ וכ'
ועוד דלא מקרי הכרעה אלא אם הזכירו בדבריהם שראוי לחלק ביניהם כההיא דהתם שהזכירו בדבריהם
חמין וצונן וכן ההיא דקולי ממלגניות שהזכירו מגוד ודלת והוא כדברי תוס' דשבת מ' א' ד"ה הלכה בו ועתוס'
שם כ"ט א' ד"ה בין בו' וכן סתם מתני' כר"ע כמ"ש תוס' וכמ"ש וכ"ה בירושלמי ולמה לא תנינן ויוצא בשן
ועין וראשי אברים שאינן חוזרין א"ר יוחנן בר מרי מפני המחלוקת אית תניי תני צריך גט שיחרור ואית תניי
תני א"צ גט שיחרור והביאו הרשב"א ור"נ וכתב הר"נ והאידינא אף למ"ד שא"צ גט שיחרור מודה שצריך דהא
בעינן לפני ב"ד סמוכין דהא מדין קנס הוא כמ"ש בפ' מרובה (ע"ד ע"ה) דפטור בהודיה בעצמו ואמר שם
דבהעמדת ב"ד הוא יוצא לחירות ולא משעת חבלה אלא דכופין אותו האידינא לשחררו כמ"ש בס"מ
⁴³ שו"ע ונו"כ תכד ה

⁴⁴ זו בעיא דלא איפשיטא בגימין פ' השולח (דף מ"ב:). מגיד משנה הלכות הובל ומוזיק פרק ד הלכה יא ואני
תמה למה לא כתב רבינו ז"ל שאם תפס אין מוציאין מידו כדרכו בשאר תיקו שבממון ואפילו בתיקו דקנס
כמו שיתבאר פ"ב מהלכות גניבה. וי"ל שאפשר שרבינו ז"ל סובר שהיא פשוטה שאין לה קנס דההיא
דברייתא דאוקימנא התם דילמא כמאן דאמר א"צ סובר הוא שצריך כמו שפסק בה' עבדים ולא מפקינן
ברייתא לבר מהלכתא אבל מתוך מ"ש רבינו פ"ד מהל' הובל ומוזיק אינו נראה כן אלא אם תפס אין מוציאין
מידו. מגיד משנה הלכות נזקי ממון פרק יא הלכה א ואפשר לומר דהיינו מעמא משום דלא חסריה ממונא
שכבר היה משוחרר. לחם משנה שם. ונראה דנבי קנסא בעי עדות שאתה יכול להזימה, כמו שאמרו במרובה
(ב"ק ע"ה ע"ב) גבי תשלומי ד' וה', וא"כ מצו עדים לומר מאן יימר דתפס ממונא דילך, והגם שמצאנו לרבינו
(ה' עדות פכ"א ה"ד) שהעדים משלמין דמי עין לאדון, והשיג הראב"ד כיון שאינו משלם אלא א"כ תפס למה
ישלמו העדים, ופירש בכסף משנה דכיון דמועיל עדותן אם יתפוס העבד תו משלמי, דלזה הואיל עדותן, זה
התם, דלמאי העידו שסימא עינו אם לא דנשלם ליה דמי עינו, דלחירות יוצא בשנו לבד, אבל כאן מצוי לומר
דבאו לחייב השור מיתה אם המית העבד, אבל לא לחייבו תשלומין אם יתפוס, ומצוי לומר מאן ידע דתפס
ממונא מינך, וכיון דעדים אם יוזמו לא ישלמו תו לא מהני תפיסה דיליה. אור שמח, ועיין שו"ת הרדב"ן
(ללשונות הרמב"ם) הלכות נזקי ממון פרק יא הלכה א

⁴⁵ דעת הראב"ד

⁴⁶ וכתב הב"י שם בפנים דנ"ל דהכל מודים בזה שאם כתבו הרשאות אדון להעבד או איפכא דיכולין להוציא
מידו. ודומה לזה כתבו הטור והמחבר בסוף סימן מ"ג (טור סעיף י"ט ומחבר סעיף כ"ג) ובסימן ר' בטור סעיף
ח' ע"ש, ומתהימה על שהשמיטו המחבר כאן האי דין דהרשאה. סמ"ע שם ו

⁴⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד רסו למ

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

לו גט שיחרור, אם יש לו קנס אם לאו, לפיכך כל מי מהם שתפש אין מוציאין מידו, שהמוציא מחבירו עליו הראיה. וי"א⁴⁸ שהדברים אמורים רק באם היה לו שהות לכתוב גט שיחרור בין שינו לעינו או איפכא שאז הוא שאין נותן לו דמי עינו, ואם תפס אין מוציאין מידו. אך המפיל שן עבדו וסימא את עינו אם לא היתה לו שהות לכתוב גט שיחרור, הרי יצא לחירות בשינו ונותן לו דמי עינו.

י. הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשה עבד יוצא בהן לחירות נגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות

הכהו⁴⁹ על עינו וסמאה, על אזנו וחרשה, יוצא לחירות שהרי שחתה בידי, אבל אם הכה בכותל כנגד עינו ונבעת ונסמא, או כנגד אזנו ונבעת ונתחרש אינו יוצא לחירות, שזה לא הארון עשאו לו אלא איהו דאבעית אנפשיה.

יא. תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו משלם נזק שלם ... סוס שצנף וחמור שנער ושברו כלים בתוך הבית משלמים חצי נזק

בעל חי שהזיק בדרך הילוכו והזיק חייב, וכשם שחייב תשלומי חצי נזק על כח שיש בו ממש, כשהתיו צרורות כלומר שהעיף הבעל חי בדרך הילכו אבנים קטנות, כך חייב על כח שאין בו ממש, כגון סוס שצנף וחמור שנוער⁵⁰

⁴⁸ ברמב"ם שם פרק ה הלכה יד פסק המפיל שן עבדו וסימא את עינו הרי יצא לחירות בשינו ונותן לו דמי עינו וכן כל כיוצא בזה. והשיג עליו הראב"ד. דבריו סותרים זה את זה שכבר כתב בהלכות חובל ומזיק פרק ד הלכה יא המפיל שן עבדו ואחר כך סימא עינו יוצא בשינו ואינו נותן לו דמי עינו, ואם תפש אין מוציאין מידו. וכתב הט"ז שם יד והנה במגדול עז כתב לתרין דשאני הכא דבפעם אחת הכה את שינו וסימא את עינו ובה פשיטא שיתן לו דמי עינו וכי מספקא ליה היינו ביש שהות בנתיים ומו"ח ז"ל קלסי' ואמר שכאן עמד בעל מגדול עז על העיקר וע"כ חלק על הש"ע דלא חילק בכך ואני אומר שעיקר זה הוא עיקור ופגום לשלחן גבוה דאי יש סברא לומר כן למה הוצרך התלמוד לדהות ההיא דהפיל את שינו וסימא עינו דאתיא דלא כהלכתא דא"צ גט שיחרור היה לו לומר דשאני התם דעשה שניהם בבת אחת כמו שהוא מפרש לשון רמב"ם דהרי חד לישנא ממש הם אלא שאין בחילוק זה ריח ולא טעם כעיקר וכדברי הב"י וש"ע כן עיקר ויפה עשה הב"י שלא הביא דברי מגדול עז כלל כי הם בעיניו דברים דחויים וא"צ להשיב עליהם. אולם בנקה"כ כתב על זה אין זה השגה ובש"ך מט נקט כב"ח שתלוי אם יש שהות אם לאו.

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם לה

⁵⁰ וצ"ע בב"י יור"ד סי' קי"ג סוף סעי' ה' שהוכיח מכאן דניפוח בפה חשוב כמעשה. וכן בשו"ת שבסוף ספר מנחת יעקב סי' י"ג כתב מזה לענין אי שרי לנפוח נוצה מעל בגדי אשתו נדה, והוכיח מכאן. ועי' מראה הפנים בירושלמי כאן [פ"ב ה"ב] מה שכתב עליו.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

ושברו כלים בכח קולם, ותרנגול ששבר כלים ברוח כנפיו, או שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו מכח הקול, כל אלו דומין לצרורות ומשלמין חצי נזק.

במה דברים אמורים שחייב כשתקע התרנגול בכלי זכוכית, דוקא שיש בו זרעונים שכך דרכו⁵¹, ומשלם על הזרעונים נזק שלם ועל הכלים חצי נזק, אבל אם אין בו זרעונים שינוי הוא ותולדה דקרן הוא שהוא קנס, ואין דנים בו כלל בימינו.

יב. המבעית את חברו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ניצד תקע באזנו וחרשו פטור אחזהו ותקע באזנו וחרשו חייב

המבעית את חברו⁵² בקול או שנראה לו באפילה פתאום, אף על פי שחלה מהפחד אינו אלא גרמא, שדינו להיות פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, והוא שלא נגע בו, ונראה⁵³ דה"ה אם מחמת הפחד נרתע לאחוריו ונפל או נתקל בכותל והוזק, וכן אם תקע באזנו⁵⁴ וחרשו אינו אלא גרמא, אבל אם אחז בידו או בבגדו ותקע בו או הבעיתו חייב⁵⁵.

יג. הכהו על עינו וכהתה על שינו ונדדה אם יכול להשתמש בהז עכשיו אין עבד יוצא בהז לחירות ואם לאו עבד יוצא בהז לחירות

⁵¹ אורחיה להושיט שם ראשו כדי לאכול, וכל שאורחיה להושיט שם ראשו רגיל ג"כ לצעוק ולתקוע. ט"ז שם יט

⁵² שו"ע ונו"כ חו"מ תכ כה, לב

⁵³ פתחי חושן חלק ו פרק ג טו

⁵⁴ ומשמע מדברי הסמ"ע שה"ה אם הכה בכותל סמוך לאזנו וחרשו. ואמרו בגמרא דאע"פ שגבי תרנגול ששבר בקולו הו"ל צרורות ומשמע שהוא כחו, שאני אדם שהוא בן דעת ואיהו דאבעית אנפשיה, ועי' לעיל. ובלבוש כתב שהוא בכלל גרמי ולכן חייב בדיני שמים, וצ"ע, ונראה דמ"מ פטור מד' דברים, וצ"ע.

⁵⁵ וכתב הסמ"ע דה"ה אם אחז בו והכה בכותל כנגדו וחרשו, חייב. וקצת צ"ע כיון שאמרו בגמרא הטעם שהוא בר דעת ואיהו אבעית אנפשיה, וכי מפני שאחז בגופו או בבגדו בטל טעם זה, ולכאורה משמע דבאחיה כל דהו חייב. שוב ראיתי שגם היש"ש פ' החובל סימן לט סובר שבכה"ג פטור, עיין שם. פתחי חושן שם לט

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

הכהו⁵⁶ על עינו וחסר מאורה, על שינו ונדרה, אם עדיין יכול להשתמש בו, אינו נקרא וְשִׁחָתָה ואינו יוצא לחירות⁵⁷.

יד. הרי שהיתה עינו כהויה וסמאה שינו נדודה והפילה אם יכול להשתמש בהן כבר עבד יוצא בהן לחירות ואם לאו אין עבד יוצא בהן לחירות

היתה⁵⁸ עינו כהויה קצת והכהו בו וסמאה, אם מתחלה היה יכול להשתמש בו קצת יוצא בו לחירות, שהרי מכל מקום שחתה לגמרי שאינו חוזר לראות.

טז. הרי שהיה רבו רופא ואמר לו לכהול לו עינו וסמאה ... שיחק באדון ויצא לחירות ... שהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עובר שבמעיה פטור ... עד שיכוין לשחתה

מדכתיב (שמות שם) וְשִׁחָתָה במפיק ה"א, אמרו חכמים זכרונם לברכה אינו חייב עד שיכוין לה לעין⁵⁹, משמע אף על פי שלא כיון לשחתה.

לפיכך אמרו שבכל אלו אינו יוצא לחירות עד שיעשה האדון דבר שיכוין לעין או לאותו אבר, לאפוקי אם כיון לזרוק אבן לבהמה ונפלה בעבד, וחתכה אצבעו, או הפיל שינו, אינו יוצא לחרות שהרי לא כיון לגוף העבד כלל, ולא עוד אלא אפילו כיון לגופו ולא כיון לעין, כגון שהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עין עובר שבמעיה, אינו יוצא לחירות, אף על פי שכוין לגופו

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שם לד לה

⁵⁷ עיין בשער המלך הלכות עבדים פרק ה הלכה ז שבתחילה רצה לומר "ונראה דכיון דמבעית את חבירו חייב לשלם את נזקו מדו"ש ה"ג גבי עבד אם רצה לצאת י"ש חייב להוציאו לחירות האמנם תמיהא לי מילתא דלא לישתמיט לשום אחד מהפוסקים ז"ל ראשונים ואחרונים לא שמוע" דין זה גבי עבד ועוד דאע"ג דלא מגבינן קנסא בבבל כיון דקיי"ל דאי תפס לא מפקינן מיני' העבד הרי הוא תפוס בעצמו וא"כ ה"ג כיון דבדו"ש חייב המבעית את חבירו הכא נמי אי תפס לא מפקינן מיני' וא"כ הי"ל לומר דהעבד יוצא לחירות כיון שהעבד הוא תפוס בעצמו והי' נראה לומר דאע"ג דבדו"ש חייב ה"ג גבי מבעית את חבירו אבל גבי עבד כיון דאיכא מ"ע דלעולם בהם תעבודו אפילו מדו"ש לא מחייב והיינו שלא כתבו הפוסקים ז"ל דין זה גבי עבד". ועיי"ש מה שהקשה מירושלמי. וסיים וצ"ע לעת הפנאי:

⁵⁸ שו"ע ונו"כ שם לג

⁵⁹ דעת התוס' ס"פ כיצד הרגל ובפ"ק דקדושין (דף כ"ד ע"ב) דא"צ כוונה וכן נראה דעת הרא"ש וכן מסקנת הטור עב"י וב"ח. ש"ך שם מו, ועיין ראשון לציון שם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

של זה העובר הא לא כיון לעין, אף על פי שכיון לטובתו של עבד כגון אם לא ידע דבר שנתכוין לו.

אבל אם היה רבו רופא ואמרה ליה כחול עיני וסמאה וכן אם היתה⁶⁰ שן העבד כואבת והיה רבו אומן ועקרה לו, יוצא לחירות, דהא מכל מקום כיון לאבר אף על פי שלא כיון לשחתה אלא לטובתה.

טז. הרי שהיתה עינו סמויה וחטטה עבד יוצא בהן לחירות מ"ט מחוסר אבר הוא

חטט עינו⁶¹ של העבד שהוציאו לחוץ, אפילו לא היה יכול להשתמש בו כלל שהיתה סמויה לגמרי כבר, שיצא בו לחירות, שהרי חסרו אבר מכל וכל, ומומו ניכר לכל, שחורו, נראה לכל הטוטה, ואין שם עין, והוא הדין באחד משאר ראשי אברים שהיה בטל ממלאכתו, וחתכו לו שיצא בו לחירות, שהרי חסרו אבר וכתוב יפיל.

יז. תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות יכול יבשה גפה נקטעה רגלה נחטטה עינה ת"ל מן העוף ולא כל העוף

אין המומין⁶² פוסלין בקרבן הבא מן העוף, וכן אחד הזכר ואחד הנקבה קרבים בעוף שלא נאמר (ויקרא כב פסוק יט) תמים זכר אלא בבהמה בלבד⁶³.

⁶⁰ ערך לחם שם

⁶¹ שו"ע ונו"כ שם לג

⁶² רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ג הלכה א

⁶³ ויש מהגדולים שהקשו, הא בויקרא הני קראי דבקר וצאן ועוף ובבקר וצאן כתיבי: זכר תמים, דמזה דרשינן דאין תמות וזכרות בעופות, הא כתיבי: ואם מן הצאן ואם מן העוף, ובצאן אמרינן בת"כ וי"ו מוסיף על עניין ראשון ולמידין זה מזה, וכן הוא בזבחים (מת, א), וא"כ למה לא נאמר גם בעוף וי"ו מוסיף על עניין ראשון וילמד עוף מבקר וצאן שיהא נוהג בו תמות וזכרות (מזרחי ומל"מ), ומאד פרחו בזה. אמנם באמת אין זו קושיא כלל, דוודאי אם מיעוט זה הוה ילפינן מקראי דויקרא הוה אמרינן כן, ועוד דאי מקראי דויקרא הו"ל לומר זכרות ותמות דבויקרא כתיבי: זכר תמים. אבל באמת למדנו זה מקרא דאמור, דכתיב שם: לרצנכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים, ומזה למדנו תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף. וכך מפורש בת"כ פי' ויקרא, וי"ל הת"כ שם (פרשה ו): מן העוף, ולא כל העוף, לפי שנאמר: תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים, תמות

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

בד"א במומין קטנים אבל עוף שיבש גפוי⁶⁴, או נסמית עינו⁶⁵, או נקטעה רגלו, אסור לגבי המזבח שאין מקריבין חסר כלל, וכן אם נולד בו אחת מן הטריפות שאוסרין אותה באכילה הרי זה נפסל לקרבן.

וזכרות וכו', יכול אף שיבש גפו וכו', ת"ל: מן העוף, ולא כל העוף, וכן פירש"י בקדושין שם. וא"כ לא שייך לומר בויקרא וי"ו מוסיף וכו', כיון דבפ' אמור נתמעטו מתמות וזכרות. ערוה"ש העתיד איסורי מזבח נג א – ג⁶⁴ לא נתבאר לנו בהך דיבשה גפה כמה הוא שיעור היבשות, ומסתברא דזהו כיבשות אוזן בכור, דתנן ר"פ על אלו מומין דהיבשות הוא שאם תנקב אינו מוציא דם, וכן נ"ל דיבש גפה לא מקרי אלא הפרק הסמוך לגוף, דהפרק הראשון הא אין בו בשר שיש בוה ממש ואינו עיקר האבר. ערוה"ש העתיד שם ד⁶⁵ עיין ערוה"ש העתיד שם שכתב דלדעת תוס' היינו שנחטמה דסתם נסמית אינו מחוסר אבר אבל כתב שלדעת רש"י יש בו איסור משום הקריבהו נא לפחתך.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>